

Vastaanottaja: Ruokavirasto, ylitarkastaja Merja Virtanen

Asia: Elintarvikekontaktimateriaalien testaaminen ja vaikutukset keramiikkayrittäjien elinkeinoon / EU-asetuksen soveltaminen Suomessa

Arvoisa Merja Virtanen,

Elintarviketuoteturvallisuuden uudet säädökset ja määräykset keramiikka-alalle ovat herättäneet paljon epävarmuutta alan ammattilaisten keskuudessa. Suurin osa keramiikka-ammattinharjoittajista on yksinyrittäjiä. Lasitteiden uudet testausvaatimukset tulevat kuluttamaan ajallisia ja taloudellisia resursseja jo valmiiksi haastavalta toimialalla. Tämä tarkoittaa todella monen kohdalla toiminnan lopettamista.

Alla tuomme esiin keramiikka-alan ammattilaisten näkökulmia määräysten soveltamisen vaikutuksista keramiikkayrittäjien elinkeinoon. Ehdotamme lausunnossa ratkaisuja EU-direktiivin soveltamiseen Suomessa, jotta otetaan huomioon sekä elintarvike turvallisuus että suomalaisen studiokeramiikan elinvoimaisuus.

TAUSTA

Keramiikkaa ja sen kestävyyttä elintarvikekäytössä on tutkittu runsaasti viime vuosikymmenien aikana ja se on todistetusti myös turvallinen materiaali joutuessaan kosketuksiin elintarvikkeiden kanssa. Raaka-aineista ja niiden mahdollisista liukenevuuksista Heikki Jylhä-Vuorion osaa kertoa parhaiten ja olettekin jo häntä konsultoineet.

Suomessa on rikas keramiikan käsityöperinne ja historia. Koulutetut ammattikeraamikot ovat ammattitaitoisia ja tuntevat materiaalinsa hyvin. Olemme yhtä mieltä sen kanssa, että elintarviketurvallisuus on tärkeää. Pienyrittäjien elinkeinonharjoittaminen ei kuitenkaan saa vaarantua turhia ja kalliita testejä vaatimalla. Jos käytössä olevat lasitteet eivät sisällä kiellettyjä aineita, mikä on useimmiten tilanne varsinkin korkeapolttoisen keramiikan ollessa kyseessä, on kohtuullista, että tekijän oma ilmoitus massojen ja lasitteiden koostumuksesta riittää.

Laki koskee koko EU:n aluetta, joten tiukemman soveltamisen kautta ei pidä luoda epätasa-arvoista tilannetta ammattinharjoittamiseen eri EU-maiden keraamikkojen välillä.

RATKAISUEHDOTUKSIA

Toimintatapoja testauksen järjestämiseen ja asetuksen soveltamiseen on monia. Alle koottuna muutamia ehdotuksia.

- Raaka-aineiden valmistajilla, maahantuojilla ja myyjillä pitää olla päävastuu raaka-aineiden testaamisesta. He voivat toimittaa tiedot raaka-aineiden koostumuksista sekä todistukset

ÄÄNI, YHTEISÖ JA TUKIVERKOSTO.

valmiina ostettavien materiaalien elintarvikekelpoisuudesta. Todistusten takia pienyrityksillä voi olla pelkkä ilmoitusvelvollisuus käyttämistään raaka-aineista. Esimerkiksi Kerasil toimittaa jo nyt raaka-aineiden tilaajille Vaatimuksenmukaisuusilmoituksen.

- Keraamit voivat tehdä omavalvontaa ja koota tiedot käyttämistään materiaaleista ja resepteistä, josta pystytään tarkistamaan, että niissä ei ole haitta-aineita. Testausta ei voida vaatia sellaisista aineista, joita keraamikko ei ole lasitteisiin sekoittanut: lopullisesta, poltetusta esineestä on mahdotonta löytyä esimerkiksi lyijyä, jos sitä ei ole siihen lisätty.
- Testaaminen pitää tehdä niin helpoksi ja edulliseksi, että kenenkään ei tarvitse olla huolissaan oman elinkeinon loppumisesta sen takia. Esimerkiksi järjestämällä ilmaisia testejä siirtymäajalla. Testeistä voidaan myös kerätä tietoa Lasitepankkiin, johon alan ammattilaiset voivat liittyä ja näin saada tietoa lasitteista.
- Mahdollisuus edullisten testien tekemiseen Suomessa sekä yhteistestauksiin, jotta kulut ja testaukseen käytetty aika eivät kasva kohtuuttomiksi. Tätä varten keraamikoille olisi tarpeen elinkeinonharjoittamiseen liittyvä TKI-tuki, jolla katetaan testaamisen ja tarkastusten kustannukset.

VAIKUTUKSET TAITEEN PERUSOPETUKSEEN

Säädöksillä on vaikutus myös keramiikan ammattiopetukseen sekä taiteen perusopetukseen.

Keramiikkaa opettavat koulutetut kuvataide- ja käsityönopeettajat, keraamit, muotoilijat ja arkkitehdit.

Taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa sekä vapaassa sivistystyössä keramiikkaa tehdään huomattavan paljon. Keramiikkakurssit ovat aina olleet oppilaitosten suosituimpia kursseja ja viime vuodet meneillään ollut ”keramiikkabuumi” on lisännyt suosiota ja harrastajien määrää entisestään.

Keramiikan perinne pohjaa elintarvikekäyttöön tarkoitettuihin astioihin. On käytännössä mahdotonta opettaa keramiikkaa ilman pyrkimystä toteuttaa myös elintarvikekäyttöön soveltuvia esineitä. Koko muotoilukasvatuksen pohja putoaisi pois, jos Suomen oppilaitoksissa ei enää harjoiteltaisi astioiden ja muiden käyttöesineiden suunnittelua ja valmistamista. Keramiikka on oleellinen osa muotoilun opetusta.

Oppilaitoksissa valmistettujen käyttökeramiikkaesineiden testaus *Keramiikka ja kemikaalit*-luennolla esiin tulleen mukaisesti on hyvin ongelmallista mm. yhteismitallisuuden puutteen ja taloudellisten seikkojen näkökulmasta. Käyttöesineet ovat usein yksittäisiä harjoituksia, protokappaleita, pieniä koesarjoja, eikä esineitä tehdä myyntitarkoitukseen. Suurin osa oppilaitoksissa käytetyistä lasitteista on maahantuojilta (Kerasil, Varnia) hankittuja ns. valmislaitteita.

Asian ratkaisu voisi olla, että oppilaiden omaan käyttöön tuottamia esineitä ei laskettaisi kontaktimateriaaleiksi. Lisäksi oppilaitosten omavalvonnalle tämän asian suhteen olisi ohjeistus ja tarvittaessa opettajien koulutusta.

Ruokaviraston edellyttämää omavalvontaa tehdään oppilaitoksissa jo nyt ja omavalvonnan systeemiä voidaan edelleen kehittää. Kuvataidekoulujen liitto ja Taitoliitto voivat omalta osaltaan olla tukemassa oppilaitoksia tiedottamalla ja koordinoimalla opettajien koulutuksia tarvittaessa.

Mielellämme keskustelemme näistä teidän kanssanne lisää ja etsimme hyvät toimintatavat, jotka tukevat ja kehittävät koko suomalaista keramiikka-alaa pitäen sen elinvoimaisena.

Ystävällisin terveisin,

Anna Rikkinen, asiantuntija, Ornamo ry
Salla Heinänen, toiminnanjohtaja, Ornamo ry

Minna Hyytiäinen, toiminnanjohtaja, Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry

Johanna Kivioja, puheenjohtaja, Kuvataidekoulujen liitto
Laura Nurro, Kuvataidekoulujen liiton hallituksen jäsen, Tuusulan kuvataidekoulun suunnittelijaopettaja

Lausuntoon ovat antaneet asiantuntemustaan seuraavat keramiikka-alan asiantuntijat Heikki Jylhä-Vuorio, Paula Ruuttunen, Katja Kotikoski ja Leena Kouhia sekä taiteen perusopetuksen osalta Laura Nurro.

Lisätietoja lausuntoon liittyen:

Anna Rikkinen
+358 44 743 3577
anna.rikkinen@ornamo.fi

Ornamo ry | Ornamo Art and Design Finland

Annankatu 16 B 35–36, 00120 Helsinki
www.ornamo.fi
www.finnishdesigners.fi

ÄÄNI, YHTEISÖ JA TUKIVERKOSTO.